

ZDOBYCIE ELBLĄGA PRZEZ ARMİĘ CZERWONĄ W ROZKAZACH DOWÓDCY 2 ARMII UDERZENIOWEJ ZE STYCZNIA I LUTEGO 1945 ROKU

Słowa kluczowe: II wojna światowa, rozkazy dowódcy, Armia Czerwona, walki o Elbląg, styczeń i luty 1945

Key words: II World War, orders of the commander, Red Army, battle for Elbląg, January and February 1945

Schlüsselwörter: Zweiter Weltkrieg, Befehle des Oberbefehlshabers, Rote Armee, Kämpfe um Elbing, Januar und Februar 1945, von Januar und Februar 1945

Zadanie zdobycia Elbląga dowództwo 2 Frontu Białoruskiego (2 FB) Armii Czerwonej postawiło przed 2 Armią Uderzeniową (2 AUd) dowodzoną przez generała pułkownika Iwana Fiedunińskiego¹. Szła ona w ślad za rozcinającą niemieckie pozycje grupą szybką frontu, którą była 5 Armia Pancerna Gwardii (5 APancGw) pod dowództwem generała pułkownika Wasilija Wolskiego². W kilka dni od rozpoczęcia ofensywy, co na odcinku ataku przydzielonym 2 FB stało się 14 stycznia 1945 r., po przełamaniu pasa niemieckiej obrony nad Narwią sowieckie wojska spychały oddziały niemieckie w kierunkach północnym oraz północno-zachodnim,

* Tomasz Gliniecki, dr nauk humanistycznych – historyk, pedagog, dziennikarz, w ostatnim czasie wicedyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku. Wśród najważniejszych zainteresowań badawczych lokuje styk historii wojskowości z medioznawstwem oraz działania militarne Armii Czerwonej w 1945 r. na dzisiejszych ziemiach północnej Polski.

¹ W przypisach podane są skrótowe biogramy opisywanych dowódców. Fieduniński Iwan Iwanowicz, generał pułkownik, dowódca 2 Armii Uderzeniowej. Urodzony w 1900 r. W RKKA od 1919 r. W latach 1938–1939 uczestniczył w walkach z Japończykami. Podczas wojny ojczyźnianej kolejno był dowódcą kilku armii i zastępcą dowódcy kilku frontów. W 1944 r. otrzymał stopień generała pułkownika. Od listopada 1943 do maja 1945 r., a także przez kilka powojennych lat, był dowódcą 2 AUd. A. Seaton, *Wojna totalna. Wehrmacht przeciw Armii Czerwonej 1941–1945*, tłum. P. Mikietyński, Kraków 2010, s. 775.

² Wolski Wasilij Timofiejewicz, generał pułkownik wojsk pancernych, dowódca 5 Armii Pancernej Gwardii, odwołany ze stanowiska w marcu 1945 r. Urodzony w 1897 r. Rosjanin. Członek partii bolszewickiej od 1918 r. W Armii Czerwonej od 1919 r., oficer kadrowy. W l. 1919–1921 uczestniczył w wojnie domowej w okręgu wschodniosyberyjskim. W wojnie ojczyźnianej walczył od lipca 1941 r. Nagrodzony m.in. orderami: Lenina, Suworowa 2 stopnia i Czerwonego Sztandaru oraz medalem XX lat Armii Czerwonej (RKKA). Центральный Архив Министерства Обороны Российской Федерации (ЦАМО), фонд 33 опись 686046 единица хранения 40, s. 259–260.

zajmując kolejne miejscowości. W założeniu sztabowców, większe miasta pozostać miały na tyłach pancernej szpicy, pędzącej do przodu bez zajmowania silnych punktów oporu. Zdobywać je powinny jednostki posiadające dużą liczbę żołnierzy piechoty, idące w ślad za armią pancerną. Na prawej stronie uderzenia rolę tę pełniła 48 Armia (48 A), na lewej 2 AUd.

Według nakazu dowódcy frontu, marszałka Związku Sowieckiego Konstantego Rokossowskiego³, armia uderzeniowa miała dwoma korpusami strzeleckimi, z trzecim w odwodzie, zająć tereny leżące od Wisły pod Kwidzynem, wzdłuż Nogatu, po rzekę Elbląg i jezioro Druzno⁴. Według rozgraniczenia między armiami, miasto zdobyć miały jednostki gen. Fiedunińskiego, zaś tereny na wschód od Elbląga przynależne były oddziałom generała porucznika Nikołaja Gusiewa⁵.

Już 23 stycznia, w niecałe dziesięć dni od rozpoczęcia ofensywy, oddziały Armii Czerwonej pojawiły się w okolicach Elbląga, a niewielkie grupy wtargnęły nawet do miasta. To dowódca frontu, a za nim i dowódca 5 APancGw, nakazali oddziałom 29 Korpusu Pancernego (29 KPanc) generała majora Ksenofonta Małachowa⁶ do północy 23 stycznia przeciąć wszystkie drogi komunikacji w rejonie Elbląga, a oddziałem przednim dotrzeć na wybrzeże Zalewu Wiślanego u ujścia rzek Nogat i Elbląg. Głównym celem manewru nie było zdobycie miasta, lecz ustawienie zapory nie dopuszczającej do wycofywania się niemieckich oddziałów na zachód⁷.

Oryginalnym epizodem, o którym jako przykładzie bohaterstwa rozpisywała się później wojenna machina propagandowa, był rajd owego oddziału przedniego, bo kilka czołgów przebiło się nad Zalew wprost przez nieoczekiwane ataku miasto⁸. Jednak działania niewielkiej grupy na ulicach spowodowały konsolidację nie-

³ Rokossowski Konstanty Konstantynowicz, marszałek Związku Sowieckiego, dowodzący 2 FB. Urodzony w 1896 r. WRKKA od 1918 r., od 1944 r. marszałek. W latach 1937–1940 stalinowski więzień. Po przywróceniu na stanowisko, jeden z bardziej błyskotliwych dowódców sowieckich. Kolejno dowódca kilku frontów, przed ofensywą styczniową 1945 r. przesunięty przez Stalina z głównego, na wspomagający kierunek uderzenia. Po wojnie był w l. 1949–1956 ministrem obrony narodowej w Polsce, po czym wrócił do Związku Sowieckiego. A. Seaton, dz. cyt., s. 803.

⁴ Wszystkie nazwy miejscowości i obiektów geograficznych podane są w tekście w dzisiejszym brzmieniu polskim. W przypadku braku współczesnego odpowiednika, położenie podane zostało opisowo. Autor korzystał z map Dowództwa Topografów Wojskowych Armii Czerwonej, przechowywanych na Uniwersytecie w Greifswaldzie. Karty: N-34–62, 63, 64, 74, 75, 76.

⁵ Urodzony w 1897 r. Rosjanin. Członek partii bolszewickiej od 1919 r. Od 1918 r. w Armii Czerwonej na licznych stanowiskach, uczestnik wojny domowej, likwidacji grup białogwardzistów Kołczaka i powstań antykomunistycznych. Licznie nagradzany: orderami Suworowa 1 stopnia, dwukrotnie Czerwonego Sztandaru, Czerwonej Gwiazdy, Odznaką Znak Honoru i Medalem XX lat RKKK. ЦАМО, фонд 33, опись 686046, единица хранения 40, s. 265–266.

⁶ Małachow Ksenofont Michajłowicz, generał major wojsk pancernych, dowódca 29 KPanc 5 APancGw. Urodzony w 1905 r. Rosjanin. Członek WKP(b) od 1924 r. Dwa lata wcześniej wstąpił do Armii Czerwonej. Do lutego 1945 r. odznaczony – dwukrotnie orderem Czerwonej Gwiazdy, orderem Suworowa 2 stopnia i orderem Kutuzowa 2 stopnia. W pierwszych dniach wojny był ranny w głowę i palec lewej ręki w pancernym boju pod Marisinówką w okolicach Witebska. ЦАМО, фонд 33, опись 686046, единица хранения 40, s. 173–174.

⁷ Приказ командующего войсками 5-й Гвардейской Танковой Армии № 374/Ш, 23 I 1945, ЦАМО, фонд 332, опись 4948, дело 329, s. 40–42.

⁸ Szerzej w: T. Gliniecki, *Echa pancernego rajdu. Propaganda wojenna i kreacja mitów wyzwolenczych na podstawie operacji mławsko-elbląskiej Armii Czerwonej w 1945 roku*, Gdańsk 2017.

mieckiej obrony, a nakazane przez marsz. Rokossowskiego zajęcie rubieży obronnej Młynary – Pasłęk – Elbląg, nie zostało sfinalizowane zdobyciem największego z tych miast. Niepowodzenia szybko zrzucono na karby samodzielnej decyzji gen. Małachowa⁹. Armia uderzeniowa gen. Fiedunińskiego zbliżała się tymczasem do południowych granic Żuław i o północy 23 stycznia jej jednostki znajdowały się 60–70 km poniżej oddziałów przednich czołgów i ruszały do zadań dnia następnego z linii Zalewo – Kisielice¹⁰.

Naprzeciw atakujących wojsk 2 FB walczyła 2 Armia (2 A) niemieckiego Wehrmachtu. Po kilku próbach powstrzymania ataku na kolejnych liniach oporu była coraz wyraźniej rozcinana na dwie części, mimo rzucenia do walki wszystkich odwodów. Oddziały z dowodzonej przez generała pułkownika Waltera Weissa¹¹ armii przygotowywały się do powstrzymania przeciwnika na nowej pozycji obronnej, którą stanowić miał brzeg rzeki Wisły jako naturalna przeszkoda terenowa. W północnej jej części, w celu utrzymania przepraw niezbędnych do komunikacji z wojskami pozostalymi na terenie Prus Wschodnich, utworzono punkty o wzmacnionej obronie wschodniego brzegu, tzw. przedmościa. Ulokowano je w miastach, gdzie funkcjonowały strategicznie ważne mosty, także w Kwidzynie, Malborku i Elblągu¹².

Obrona Elbląga została przygotowana naprędce z poddanych jednej komendzie jednostek bojowych, szkolnych i zapasowych, także lotników i marynarzy, o łącznej sile nie przekraczającej jednej dywizji, jednak niemal zupełnie pozbawionej broni ciężkiej. Do momentu okrążenia garnizon mógł liczyć na bezpośrednie wsparcie resztek wycofanej w boju znad Narwi na Żuławy 7 Dywizji Pancerniej (7 DPanc), dowodzonej przez generała porucznika Karla Maussa¹³, później zdany był na własne siły. Zdaniem dowodzącego garnizonem Elbląga pułkownika Eberharda Schöpffera¹⁴,

⁹ Журнал боевых действий 5 гв. Та с приложением копий боевых документов, ЦАМО, фонд 332, опись 4948, дело 387, s. 47.

¹⁰ Lewostronna wobec 2 AUd, 65 A, pod dowództwem generała pułkownika Pawła Iwanowicza Batowa, miała wówczas na celu zdobycie zakola Wisły i przyczółków na lewym brzegu rzeki w rejonie Bydgoszczy. Wspomnienia dowódcy armii: P. Batow, *W marszu i w boju*, t. J. Laskowska, Warszawa 1963.

¹¹ Weiss Walter, generał piechoty, dowódca 2 Armii, Urodzony w 1890 r. Uczestnik I wojny światowej. W następnej wojnie kolejno dowódca dywizji, korpusu, armii i grupy armii. W kwietniu 1945 r. przeniesiony do rezerwy. W niewoli amerykańskiej przebywał do 1948 r. Por. A. Seaton, dz. cyt., s. 814.

¹² Por. R. Kabath, *Kampf um den Seebrückenkopf Pillau* [w:] *Abwehrkämpfe am Nordflügel der Ostfront*, red. H. Meier-Welcker, Stuttgart 1963, s. 306–307; Ch. Duffy, *Czerwony szturm na Rzeszę*, t. R. Dymek, Warszawa 2007, s. 187.

¹³ Mauss Karl, generał porucznik, dowódca 7 Dywizji Pancerniej. Urodzony w 1898 r. Uczestniczył w I wojnie światowej, a później w działaniach Freikorpsu. W kolejnej wojnie służył jako oficer wojsk pancernych, a w ostatnich latach dowodził „Dywizją Duchów”, wcześniej komenderowaną przez Erwina Rommla. W kwietniu 1945 r., jako 26. niemiecki oficer otrzymał najwyższe odznaczenie bojowe – Krzyż Rycerski Żelaznego Krzyża z liśćmi dębu, mieczami i brylantami. Po wojnie dwa lata był w obozie jenieckim. <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Personenregister/M/MaussK.htm> [dostęp: 18.03.2018].

¹⁴ Schöpffer Eberhard, pułkownik, komendant wojenny Elbląga. Urodzony w 1884 r. Był oficerem niemieckich wojsk kolonialnych w Afryce. II wojnę światową rozpoczął od kampanii w Polsce. W 1942 r., podczas walk na froncie wschodnim, otrzymał awans na pułkownika. W 1944 r. został komendantem Elbląga. Po walkach o miasto odznaczono go Krzyżem Rycerskim Żelaznego Krzyża.

początkowo improwizowana struktura bojowa szybko okrzepła i stawiała sowieckim wojskom nie tylko znaczny opór, ale też groźnie kontratakowała¹⁵.

24 stycznia 1945 r.

Wojska 2 AUd zajęły tego dnia Prabuty i Dzierżgoń, a ich szpice rozpoczęły walki na południowych skrajach Elbląga i Malborka¹⁶. Niemcy nie oddawali pola, wykonali kontratak w rejonie śluzy Rakowiec na Nogacie, uderzając siłami 400 żołnierzy ze wsparciem czterema działami samobieżnymi i ogniem kilku baterii artylerii¹⁷. Wieczorem oddziały 116 Korpusu Strzeleckiego (116 KS) generała majora Fiodora Fietisowa¹⁸ znajdowały się w: 321 Dywizja Strzelecka (321 DS) – 74 pułk piechoty (74 pp) i 72 pp podchodziły do Nowego Dolna, a 79 pp dotarł do Kępniewa; 326 DS znajdowała się na podejściu do Krzyżanowa, zaś 86 DS przeszła przez Rychliki. Oddział przedni 321 dywizji walczył na ulicach Elbląga wspierany przez część dział 1434 pułku artylerii samobieżnej (1434 pas). Oddziały 108 KS generała lejtnanta Witalija Polenowa¹⁹ zajęły Stary Targ i Mikołajki. Oddziały 98 KS generała lejtnanta Georgija Anisimowa²⁰ kończyły zgrupowanie nie mając kontaktu z wrogiem²¹.

Do końca wojny dowodził punktem ewakuacyjnym na Helu. Por. http://archiv.preussische-allgemeine.de/1975/1975_08_16_33.pdf [dostęp: 10.03.2018].

¹⁵ Relacje dowódcy garnizonu oraz jednego z oficerów komendantury z walk o Elbląg: E. Schöpfer, *Kampf um Elbing*, Lastenausgleichsarchiv (LAA) Bayeruth, Bundesarchiv-Ostdokumentation (BA-Ostdok.), sygn. 8/247; C.G. (C. Günther), *Bericht des Oberleutnants a. D. C. G. aus Posen*, tamże, sygn. 8/230.

¹⁶ С. Гладыш, *2-я ударная армия в Восточно-Прусской операции*, „Военно-исторический журнал”, 1975, № 2, s. 20–28.

¹⁷ *Журнал боевых действий штаба 2 Уд. А за январь 1945 г.*, ЦАМО, фонд 309, опись 2394, дело 1120, s. 132–134.

¹⁸ Fietisow Fiodor Kuźmicz, generał major, dowódca 116 Korpusu Strzeleckiego. Urodzony w 1906 r. Rosjanin. Członek partii bolszewickiej. W Armii Czerwonej od 1924 r. Ranny w listopadzie 1941 r. Wojnę zaczynał jako dowódca pułku i szybko awansował. Czterokrotnie odznaczony Orderem Czerwonego Sztandaru, także Orderem Kutuzowa 2 st. i Medalem za obronę Leningradu, ЦАМО, фонд 33, опись 686046, единица хранения 202, s. 62–63.

¹⁹ Polenow Witalij Siergiejewcz, generał lejtnant, dowódca 108 Korpusu Strzeleckiego. Urodzony w 1901 r. Rosjanin. Komunist. Oficer kadrowy w Armii Czerwonej od 1918 r. Walczył na frontach wojny domowej 1918–1920, był wówczas ranny. W wojnie ojczyźnianej walczył od początku. W 1944 r. dowodził 47 Armią, lecz po nieudanej operacji zdobycia Kowla przeniesiono go na niższy szczebel dowodzenia. Odznaczony dwukrotnie Orderem Czerwonego Sztandaru, Orderem Lenina oraz Medalem XX lat RKKA. ЦАМО, фонд 33, опись 686046, единица хранения 40, s. 294–295.

²⁰ Anisimow Georgij Iwanowicz, generał lejtnant, dowódca 98 Korpusu Strzeleckiego. Urodzony w 1897 r. Rosjanin. Partyjny. Uczestnik wojny domowej w latach 1918–1920. W wojnie ojczyźnianej dowodził dywizjami, a następnie korpusami. Odznaczony orderami: dwukrotnie Orderem Czerwonego Sztandaru, orderami Lenina, Suworowa 2 st., Aleksandra Newskiego, medalami za obronę Leningradu i Stalingradu. ЦАМО, фонд 33, опись 686046, единица хранения 40, s. 475–476.

²¹ *Журнал боевых действий...*, s. 134.

25 stycznia 1945 r.

Rozkaz dzienny gen. Fiedunińskiego nakazywał, by 25 stycznia do godz. 20.00, 116 KS zajął Elbląg i wyszedł na zachodni brzeg Nogatu. Zdobyć Malbork miało przypaść 108 KS, który do godz. 20.00 powinien podejść pod Tczew i Gniew oraz utworzyć w tych rejonach przyczółki na zachodnim brzegu Wisły. 98 KS miał zgromadzić siły w rejonie Dzierzgonia²². Według rozkazu sztabu 2 FB, od 25 stycznia dowódca 2 AUd operacyjnie podporządkowano także 8 Korpus Zmechanizowany (8 KZmech)²³. Dowodzone przez generała majora Aleksandra Firsowicza²⁴ zgrupowanie z marszu rzucono do walk o Malbork²⁵. Dotychczas walczący jako wsparcie 2 AUd i jej grupa szybka 8 Korpus Pancerny Gwardii (8 KPancGw) generała lejtnanta Aleksieja Popowa²⁶ pozostał w dotychczasowym rejonie jako rezerwa dowódcy armii. Niemcy nadal stawiali silny opór na południe od Elbląga, kontratakując grupami po 50–200 osób, przy wsparciu kilku czołgów, dział samobieżnych i artylerii.

U schyłku dnia 74 pp 321 DS walczył 1 km od granic Elbląga, 72 pp zajął część Jegłownika, zaś 79 pp był w marszu w rejonie stacji kolejowej Jasionno. Pogoda sprzyjała atakującym, mimo że wschodni wiatr przynosił zawieje i zamiecie, a termometry wskazywały temperaturę od –4 do –7 st. C. Dzięki zamrażniętej ziemi możliwe było przeprowadzenie jednostek pancernych i artylerii samobieżnej przez podmokłe ziemie żuławskie, które w innych warunkach byłyby niedostępne dla ciężkiego sprzętu. Oddziały inżynieryjne rozminowywały szosy prowadzące w kierunku Elbląga.

Gen. Fieduniński w podsumowaniu dnia stwierdził, że wyjściem nad Wisłę i Nogat armia zakończyła kilkudniowy manewr taktyczny, spowodowany zmianą rozkazów Naczelnego Dowództwa Armii Czerwonej, które od 20 stycznia przekierowało część wojsk marsz. Rokossowskiego na północ, by pomóc wojskom 3 FB odciąć niemieckie oddziały w Prusach Wschodnich. Zdaniem dowódcy armii,

²² Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 330/Ш, 24 I 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 330/ш.

²³ Приказ командующего войсками 2-го Белорусского Фронта № 1730/ Ш, 25 I 1945, [w:] Журнал боевых действий..., s. 137.

²⁴ Firsowicz Aleksander Nikołajewicz, generał major, dowódca 8 Korpusu Zmechanizowanego. Urodzony w 1900 r. Białorusin. Partyjny od 1920 r. W Armii Czerwonej od 1918 r. Uczestnik wojny domowej. W wojnie ojczyźnianej od lutego 1942 r. kontuzjowany w grudniu 1943 r. Odznaczony dwoma Orderami Czerwonego Sztandaru, Orderem Czerwonej Gwiazdy i Medalem XX lat RKKK. ЦАМО, фонд 33, опись 686046, единица хранения 40, s. 309–310.

²⁵ Niemieckie relacje z obrony Malborka: G. Fieguth, *Marienburg 1945. Kampf um Stadt und Burg*, München 1992; R. Weiser, *Bericht über den Einsatz der 1. (- und 3.) Heeresunteroffizierschule 5 Mewe in der Marienburg, im Werder und auf der Frischen Nehrung 20. Januar 1945–9. Mai 1945* – opublikowane i opatrzone komentarzem przez: R. Rząd, *Malbork 1945 roku. Raport z oblężenia*, [w:] *Żuławy w 1945 r.*, red. A. Gąsiorowski, J. Hochleitner, Sztutowo 2014, s. 23–55.

²⁶ Popow Aleksiej Fiodorowicz, generał lejtnant, dowódca 8 Korpusu Pancernego Gwardii. Urodzony w 1896 r. Rosjanin. Członek partii bolszewickiej od 1920 r. Podczas wojny domowej ranny i kontuzjowany. W pierwszych latach wojny ojczyźnianej, w stopniu generała majora, dowodził korpusami pancernymi, w tym 2 KPanc, przemianowanym później na 8 KPancGw. Odznaczony pięciokrotnie Orderem Czerwonego Sztandaru, orderami Lenina, Suworowa 2 st. oraz medalami za obronę Leningradu i Stalingradu. ЦАМО, фонд 33, опись 686046, единица хранения 38, s. 13–14.

wprowadzenie w życie nowych zadań dla 2 AUd udało się dzięki błyskawicznemu rzuceniu w kierunku Elbląga 116 KS, będącego wcześniej w drugim rzucie armii²⁷.

26 stycznia 1945 r.

Wieczorny rozkaz do dowódców korpusów nakazywał 116 KS jeszcze 25 stycznia do północy zdobyć Elbląg, i rozwijając atak w kierunku zachodnim, następnego dnia wyjść na wschodni brzeg Wisły. 321 DS nadal znajdowała się 1 km na południe od Elbląga, tam też była część dział 1434 pas. W raportach podano, że 74 pp wyszedł na prawy brzeg Fiszewki niedaleko jej ujścia do rzeki Elbląg; 72 pp znalazł się na jej drugim brzegu w rejonie Karczowisk Górnych; 79 pp umocnił się na wcześniej zdobytych pozycjach w Jegłowniku²⁸.

Dowódca 2 AUd był niezadowolony z rezultatów ofensywy i wysłał do gen. Fietisowa gniewne upomnienie: „W ciągu dwóch dni Wasze oddziały drepczą w miejscu i nie mogą przełamać oporu rozbitych i rozczłonkowanych jednostek przeciwnika. Główna przyczyna leży nie w sile oporu, lecz w braku dobrego zorganizowania walki, w rezultacie słabego dowodzenia wojskami, zaczynając osobiście od Was. Brak rozeznania w położeniu i w rezultacie spóźnione reagowanie na przebieg walk. 26 stycznia 1945 r. 321 i 326 DS, jak się okazuje, nie prowadziły boju tylko dlatego, że osobiście nie dowodziliście bojem, lecz oddaliliście się od swojego sztabu i nie wykonaliście mojego rozkazu o osobistym dowodzeniu walką o Elbląg. Żądam przywrócenia właściwego dowodzenia i organizacji boju, zaczynając osobiście od Was”²⁹.

27 stycznia 1945 r.

Tego dnia wydany został rozkaz do korpusów 2 AUd, zmieniający dotychczasowe zadania. Było to związane z niebezpieczeństwem przebiccia się w rejon odpowiedzialności armii niemieckich jednostek z Prus Wschodnich. 116 KS kazano przejść do obrony na odcinku: zachodni brzeg jeziora Druzno – południowy brzeg Fiszewki – Jegłownik – Kopanka Druga i dalej wschodnim brzegiem Nogatu do Malborka. Na osiągniętych w czasie ofensywy rubieżach, na lewym brzegu Nogatu dowódcy mieli zostawić tylko osłonę bojową. 86 DS kazano ustawić się w rejonie Jasionno – Kopanka Druga – Markusy i chronić przed przełamaniem frontu uderzeniem w stronę Jelonek, zachodniego skraju Elbląga i Malborka³⁰. Jednak nie wszyscy ruszyli

²⁷ Wspomnienia dowódcy armii: I. Fieduniński, *Na alarm*, t. S. Klonowski, Warszawa 1984.

²⁸ *Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 353/Ш, 25 I 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 353/ш.*

²⁹ *Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 373/Ш, 27 I 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 373/ш.*

³⁰ *Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 406/Ш, 27 I 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 406/ш.*

w rejonu wyznaczone do obrony, bo 321 DS nadal zajmowała pozycje na południe i południowy zachód od Elbląga³¹.

28 stycznia 1945 r.

Ostatecznie oddziały 116 KS nie przesunęły się zbyt, choć walki o miasto zebrały. 74 pp 321 DS zajęła obronę na zachodnim brzegu jeziora Druzno; 72 pp na południowym brzegu Fiszewki; 79 pp w rejonie Jegłownika i na zachodnim skraju Ząbrowa. 1101 i 1099 pp z 326 DS stanęły w okolicach Ząbrowa i zagajnika w zakolu Nogatu, naprzeciw Pólmieścia, zaś 1097 pp od przystanku Królewo do skraju Malborka. 86 DS pozostawała w dotychczasowym rejonie, z dowództwem w Starym Polu.

29 stycznia 1945 r.

Śnieg padał rzadziej, ale temperatura nadal była niska, spadając nawet do -17 st. C. Na północny wschód od Malborka i na zachód od Elbląga oddziały niemieckie wielokrotnie wyprowadzały uderzenia grupami piechoty po 200–250 osób ze wsparciem kilkunastu czołgów i dział samobieżnych. Próby przedarcia się były jednak odrzucane przez oddziały sowieckie. Do godz. 22.00 oddziały 2 AUd zajmowały pozycje obronne na froncie szerokości 120 km³².

30 stycznia 1945 r.

W nocy na 30 stycznia rozkazem armijnym nakazano dowódcy 116 KS: „Wciąż utrzymując zajęta rubież, częścią sił 321 DS i jednym pułkiem 86 DS jednoczesnym uderzeniem z zachodu i południowego wschodu, po krótkim przygotowaniu artyleryjskim, do godz. 17.00 zająć Elbląg. Przejąć drogi, idące z miasta w kierunkach zachodnim i wschodnim. Początek ataku o godz. 12.00, dnia 30 stycznia 1945 roku”³³.

116 KS angażował w walkę o miasto coraz więcej sił. 321 DS częścią swych wojsk odrzuciła osiem kontrataków, po czym przeszła do ofensywy na prawej flance. Pododdziały 330 pp 86 DS i 72 pp 321 DS do godz. 17.00 walczyły na przedpolach Elbląga³⁴.

³¹ Журнал боевых действий штаба..., s. 146–148.

³² Tamże, s. 151–153.

³³ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 475/Ш, 30 I 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 475/ш.

³⁴ Журнал боевых действий штаба..., s. 161–163.

31 stycznia 1945 r.

Gen. Fieduniński już po raz kolejny wydał rozkaz zdobycia miasta. Tym razem wydzielił po dwie dywizje z 98 i 116 KS, przy czym tym pierwszym – 281 i 381 DS – nakazał marsz na tereny północno-wschodnie i południowo-wschodnie³⁵. Miały tam zmienić oddziały 5 APancGw, które od dwóch dni próbowały wdrzeć się do miasta od północy i musiały wycofać się z dotychczas zdobytych rejonów dzisiejszej dzielnicy Zawada, ponieważ zostały przeniesione do wzmocnienia obrony przeciw niemieckiemu natarciu idącemu od wschodu³⁶. Wojska gen. Anisimowa musiały odbyć długi marsz spod Myślic, Zalewa i Dzierzgonia, by do końca dnia zgrupować się w rejonie Gronowa Górnego i Bielán Małych, po czym wejść na pozycje wyjściowe do ataku. Planu nie udało się zrealizować na czas, ponieważ utrudnieniem okazały się zaśnieżone drogi, spowalniające przemarsz oddziałów o całą dobę, a także uderzenie niemieckie prowadzone od strony Elbląga przez oddział z 7 Dywizji Panczernej, chcący połączyć się pod Pasłkiem z cofającymi ku zachodowi wojskami z Prus Wschodnich³⁷.

Dopiero w drugiej połowie dnia oddziały 98 i 116 KS przeszły zatem do wykonania rozkazu dowódcy armii. 381 DS, rozwinąwszy się w rejonie skraju lasu 2 km na zachód od Borzynowa, do godz. 16.00 ruszyła w kierunku północno-zachodnim od Elbląga i do godz. 20.00 znalazła się w rejonie Pomorskiej Wsi oraz Weklic. 281 DS do godz. 20.00 stanęła na rubieży Pasieki – Myślęcín – 0,5 km na zachód od Nowej Pilony. Dowództwo 98 KS stało we wsi Jelonki. 116 KS próbował uporządkować osłabiony front żuławski: 330 pp z 86 DS walczył na południowym skraju Elbląga; 284 i 169 pp były w boju na rubieży pojedynczych domów Kazimierzowa i skrzyżowania dróg do Adamowa. 72 pp 321 DS dwoma batalionami bronił zachodniego brzegu jeziora Druzno, jednym zaś walczył na zachodnim skraju Elbląga. 79 pp dwoma batalionami przeszedł do ofensywy w rejonie Nogatowa, a 3 batalion uczestniczył w starciach w rejonie Kopanki Drugiej. 74 pp był zgrupowany w Karczowiskach Górnych i w rejonie Jasionna. 326 DS zajmowała obronę w dotychczasowym rejonie. Straty 2 AUd wyniosły tej doby 168 zabitych, 369 rannych oraz 36 zaginionych – łącznie 573 osoby. Znaczna większość strat została poniesiona podczas walk pod Elblągiem: dla 86 DS było to 206, dla 321 DS – 142 ludzi³⁸.

Wojska 2 AUd utrzymywały pozycje obronne, ale niemiecki napór powoli słabł, bo w tym czasie wycofano rozkazy o przebijaniu oddziałów na zachód. Dowódca 4 Armii, generał piechoty Friedrich Hossbach³⁹ oraz dowodzący dotychczasową

³⁵ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 497/ПШ, 31 I 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 497/ш.

³⁶ Журнал боевых действий 5 гв. ТА..., s. 55.

³⁷ Боевое донесение штаба 2 Уд. А, 31 I 1945, ЦАМО, фонд 309, опись 4073, дело 785, документ 57.

³⁸ Журнал боевых действий..., s. 163–166.

³⁹ Hossbach Friedrich, generał piechoty, dowódca 4 Armii. Urodzony w 1894 r. W latach 1934–1938 adiutant wojskowy Hitlera i jego łącznik z Wehrmachtem jako szef centralnego oddziału Sztabu Generalnego. Od lipca 1944 do stycznia 1945 dowódca 4 A. Odwołany przez Hitlera do dyspozycji głównodowodzącego. Por. A. Seaton, dz. cyt., s. 783–184.

Grupą Armii „Środek” generał pułkownik Fritz-Georg Reinhardt⁴⁰ i jego szef sztabu generał porucznik Otto Heidkämper⁴¹ zostali zdymisjonowani, a niemieckie wojska na froncie wschodnim uległy kolejnej reorganizacji. Nowi dowódcy niebawem wstrzymali próby przełamania sowieckiej blokady⁴². Armia Czerwona odzyskała inicjatywę, a oddziały 98 KS przecięły drogi idące z Elbląga na wschód i południowy wschód, przygotowując razem z dywizjami 116 KS okrążenie garnizonu miejskiego⁴³.

1 lutego 1945 r.

Tego dnia 381 i 281 DS miały atakować z powtórzoną zadaniem przechwyceńnią dróg prowadzących od wschodu do Elbląga, by najpierw wykluczyć możliwość przeniknięcia jakichkolwiek zorganizowanych grup niemieckiego wojska do miasta i z niego, a dopiero w drugiej kolejności je zdobyć. 116 KS miał natomiast utrzymywać zajęta rubież, a siłami 86 DS i częścią 321 DS zablokować Elbląg od zachodu poprzez przechwycenie dróg idących do miasta. Zadanie bliższe korpusu wymagało wyjścia na linię Nogatu między Nowakowem a Kopanką⁴⁴.

Jako uzupełnienie do rozkazu głównego dołączono kolejny, nakazujący nie przerywać działań w czasie nocnym i uszczegółowiający zadania dla korpusów. Dowódca 98 KS do rana 1 lutego miał wprowadzić jednostki na wskazaną rubież: Nowina – Wilkowo – Kamiennik Mały – wzgórze 142.5 – ku południowemu brzegowi Zalewu Wiślanego, stawiając też osłonę od strony Elbląga. Na wszystkich drogach przecinających tę linię nakazano zorganizować punkty obrony okrężnej. Po wykonaniu zadania bliższego korpus miał być gotowy do uderzenia na Elbląg z południowego wschodu i wschodu. Dowódcy 116 KS rozkazano do rana wyjść na wskazane pozycje, a po zabezpieczeniu od strony Elbląga osiągnąć brzegi Nogatu i też utworzyć punkty obronne na drogach. Także on miał przygotować się do uderzenia na

⁴⁰ Reinhardt Georg-Hans, generał pułkownik, dowódca Grupy Armii „Środek”, Urodzony w 1887 r. Uczestnik I wojny światowej. W drugiej kolejno: dowódca dywizji pancerniej, korpusu, a następnie grupy pancerniej. Od sierpnia 1944 do stycznia 1945 dowódca GA „Środek”. Odwołany przez Hitlera, więziony przez Amerykanów do 1952 r. Por. A. Seaton, dz. cyt., s. 802.

⁴¹ Heidkämper Otto, generał porucznik, szef sztabu Grupy Armii „Środek”. Urodzony w 1901 r. Po I wojnie światowej był w Reichswehrze. Po 1939 r. obejmował różne funkcje oficera sztabowego w jednostkach pancernych i ogólnowojskowych. Od 1 września 1944 r. był szefem sztabu GA „Środek”. Po odwołaniu do dyspozycji Hitlera w styczniu 1945 r., do końca wojny powierzano mu mało eksponowane stanowiska. <http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Personenregister/H/HeidkaemperOtto.htm> [dostęp: 18.09.2013].

⁴² Por. O. Heidkämper, *Die Abwehrschlacht in Ostpreußen in den Krisentagen des Januar 1945: (vom Standpunkt der Heeresgruppe Mitte aus gesehen)*, [w:] *Die Wehrmacht im Kampf*, Heidelberg 1954.

⁴³ *Historia II wojny światowej 1939–1945 w 12 tomach*, t. 10, *Calkowite rozbięcie faszystowskich Niemiec*, red. polska: T. Szacilo i inni, tłum. E. Kozłowski, P. Marciniszyn, Warszawa 1983, s. 133.

⁴⁴ *Журнал боевых действий 2 Уд. А, 1 II 1945 – 28 II 1945, ЦАМО, фонд 309, опись 4073, дело 833, s. 170.*

Elbląg, tyle, że z południa i zachodu⁴⁵. Tylko na odcinku elbląskim wojska armii kontynuowały tego dnia ofensywę, na pozostałych utrzymywały zajęte pozycje⁴⁶.

381 DS 86 KS kontynuowała obejście Elbląga od wschodu. 1259 pp – przeszedł 5 km przez zalegające śniegi i przeciął szosę Elbląg – Ogrodniki w rejonie na północny wschód od Dąbrowy. W te okolice, lecz na południowy wschód od wsi, po 7 km marszu wyszedł 1261 pp. 1263 pp był w drugim rzucie dywizji i szedł śladami 1259 pp. 281 DS kontynuowała drogę ku Elblągowi od południowego wschodu, częścią sił przeszła ponad 5 km i do godz. 18.0 osiągnęła: 1062 pp – zachodni skraj lasu w okolicach Dębicy, 1064 pp – Okólnik, a 1066 pp nie ruszył z miejsca. Dowództwo dywizji stanęło na stacji kolejowej Bogaczewo, stanowisko dowodzenia korpusu rozłożyło się w Pilonie.

Niewielkie zmiany nastąpiły w pozycjach 116 KS. 72 pp 321 DS zajmował obronę na zachodnim brzegu jeziora Druzno, a jeden jego batalion walczył na zachodnim skraju Elbląga. 79 pp odrzucił kilka kontrataków i wyszedł na brzegi Nogatu w okolicach Nogatowa. 74 pp był zgrupowany w rejonie Jasionna. 284 i 169 pp 86 DS obchodziły Elbląg z północnego zachodu, odrzuciły 10 kontrataków i wyszły na rubież: 284 pp – 1 km na północny zachód od Elbląga w rejon Bielnika, 169 pp – południowo-wschodni brzeg Nogatu 500 m na południe od Kępek, 330 pp kontynuował walki na południowym skraju Elbląga, a dowództwo dywizji stało 3 km na południowy zachód od miasta. 326 DS zajmowała obronę wzdłuż południowo-wschodniego brzegu Nogatu⁴⁷. Jednostki artylerii samobieżnej towarzyszyły dywizjom strzeleckim: 1196 pas współdziałał z 321 DS w rejonie Stagnit, 1297 pas – szedł wspólnie z 281 DS. Artyleria armii wystrzeliła przez dobę 10.700 pocisków⁴⁸.

O godz. 16.00 wydany został rozkaz dla 116 KS, 8 Korpusu Artylerii Przełamania (8 KArtPrzeł) i 142 DS. 112 Brygada Haubic dużych kalibrów miała wesprzeć 116 KS, w związku z tym powinna przejść z Zalewa pod Raczki Elbląskie i za linię kolejową na zachód, do 2 lutego o godz. 8.00 stanąć w gotowości do ostrzału Elbląga⁴⁹. Rozkaz dla dowódców 4 Dywizji Moździerzy i 116 KS stanowił, że 4 i 7 Brygady Moździerzy gwardyjskich („Katusz”) należało przekazać w dowodzenie korpusu strzeleckiego. Gotowość do otwarcia ognia wyznaczono im na 2 lutego o godz. 9.00⁵⁰.

2 lutego 1945 r.

Rozkaz armijny wydano o godz. 22.40. Nakazywał on jednostkom osiągnąć o świcie gotowość do ataku i zdobycia Elbląga. Dla zabezpieczenia od tyłu nakazano korpusom wystawić silne osłony w strony przeciwnie do kierunków ataku. Uderzenie

⁴⁵ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 515/Ш, 25 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 515/ш.

⁴⁶ Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 171.

⁴⁷ Тамże, s. 172–173.

⁴⁸ Тамże, s. 174.

⁴⁹ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 550/Ш, 1 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 550/ш.

⁵⁰ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 565/Ш, 1 II 1945, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 565/ш.

zaplanowano na godz. 12.00. Gen. Fieduniński oczekiwał od swych podwładnych energicznych działań ofensywnych. Mieli być obecni w punktach obserwacyjnych i osobiście dowodzić walką, a ze sztabami mieć łączność telefoniczną⁵¹.

Załoga Elbląga stawiała opór ogniem różnego rodzaju broni, kontratakowała oddziałami po 100–300 ludzi przy wsparciu kilku czołgów i dział samobieżnych. Artyleria i moździerz niemieckie wystrzeliły przez dobę 1500 pocisków. Strzelało sześć baterii armat, siedem oddzielnych dział, siedem baterii i osiem pojedynczych moździerzy.

Wieczorem jednostki 98 KS raportowały pozycje: 1259 pp 381 DS osłaniał dywizję od północy na odcinku – Nowy Krasny Las, Zawiszyn, Rubno Wielkie; 1261 i 1263 pp przeszły 5–6 km stając na rubieży północnego skraju Elbląga, 1,5 km na zachód od Dąbrowy, las Bażantarnia. 1062 i 1064 pp 281 DS przeszły 2 km i walczyły na linii od punktu 69,8 po lotnisko wojskowe, a 1066 pp, był w drugim rzucie i stał w Przecharku. Pozycje 116 KS: 284 pp 86 DS wyszedł jednym batalionem na brzeg rzeki Elbląg przy jej rozwidleniu z Kanałem Jagiellońskim; 330 pp walczył na południowym skraju miasta, a 169 pp odrzucał kontrataki na południe od Kępek. 321 DS na dotychczasowej linii, odrzuciła kilkanaście kontrataków. 326 DS – położenie bez zmian⁵².

Działa samobieżne 1196 i 1297 pas współpracowały z piechotą w ataku na miasto, a pozostałe jednostki pancerne i zmechanizowane nie zmieniły położenia. Artyleria wystrzeliła przez dobę 11.600 pocisków, w tym ze sprowadzonych ciężkich haubic kalibru 203 mm oraz „Katiusz”, ustawionych 3 km na południe od miasta⁵³.

Z wyjściem jednostek obu korpusów na północ od miasta, Elbląg został okrążony. Mimo, że wojska armii wywiązały się z nałożonych zadań, gen. Fieduniński nie był w pełni zadowolony, bo w części jednostek, szczególnie z 98 KS, pojawiło się wiele niedociągnięć w organizacji i dowodzeniu walkami ze strony dowódców i ich sztabów. Niektórzy wyżsi oficerowie niedostatecznie śledzili ruchy wojsk i rozwijanie się boju na swym odcinku i u jednostek sąsiadujących, nie robili korekt w planach, nie baczili na konieczność rozpoznania sił i środków ogniowych przeciwnika, jego rezerw, nie szukali słabych miejsc w systemie obronnym. Braki te prowadziły do nieodpowiedniej w czasie reakcji dowódców na przebieg walk, przejawów nieodpowiedzialności, złych lub spóźnionych decyzji. Nie było też możliwości podania właściwych informacji zwierzchnikom, a to, wraz opóźnieniem raportów o 2–3 godziny i więcej, wprowadzało ich w błąd. Ci, którzy nie znali położenia swych jednostek, nie mogli też prowadzić właściwego i ścisłego współdziałania, tak wewnątrz własnych zgrupowań, jak i z sąsiadami. Drugim jaskrawo zauważalnym błędem było niedostateczne współdziałanie piechoty, artylerii i czołgów. Wydzielone jednostki pancerne zazwyczaj długo stały w miejscu i ostatecznie znajdowały się z tyłu piechoty. Artyleria też nie zawsze nadążała z transportem za piechurami. Ci zaś, ze swej strony, nie zawsze pomagali na czas artylerzystom i czołgistom. Z tych powodów, pod koniec dnia dowodzący armią, podsumowując działania, rozkazał

⁵¹ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 561/Ш, 1 II 1945, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 561/ш.

⁵² Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 177.

⁵³ Тамże, s. 178.

dowodzenie bojem organizować tak, by osobiście widzieć działania jednostek na głównym kierunku, stale być dobrze poinformowanym i odpowiednio szybko reagować na zmiany. Nasilić wymagania i kontrole wobec podwładnych i pilnować wykonywania rozkazów przez cały korpus oficerski⁵⁴. Wyjątkową, oddzielną informację przesłał dowódca armii do gen. Anisimowa z 98 KS, pisząc: „Nie było dotychczas ani jednego rozkazu, który wypełnilibyście bez dyskusji”⁵⁵.

3 lutego 1945 r.

Rozkaz dzienny dla korpusów nie zmieniał zadań, lecz przesunął je o kolejną dobę, bo dowódca armii nadal oczekiwał zdobycia Elbląga, teraz jednak do wieczora 3 lutego. Początek ataku zaplanowano na godz. 11.00⁵⁶. Jako uzupełnienie rozkazu, o godz. 1.00 nakazano zgrupowaniom artyleryjskim obu korpusów rozpocząć zmasowany ostrzał o godz. 10.45 i prowadzić go przez kwadrans – 3 minuty nalotu ogniowego i 12 minut punktowego niszczenia budynków przysposobionych do obrony. Działa artylerii pułkowej i część dywizyjnej, a także dodatkowe sześć dział 152 mm nakazano wykorzystać do strzelania na wprost⁵⁷.

Artyleria zlokalizowana na odcinku naprzeciw 2 AUd strzelała tej doby 2.200 razy. Niemcy wykorzystywali już jedynie kilka pojazdów pancernych, za to samoloty Luftwaffe wykonały w okolicy 20 lotów i zbombardowały pozycje sowieckie w okolicach Malborka i Starego Dzierzgonia⁵⁸.

Tego dnia atakujące Elbląg jednostki armii uzyskały niewielkie sukcesy. 1261 i 1263 pułki 381 DS poszły 1 km do przodu i walczyły na rubieży Bielany Wielkie, Bażantarnia. 86 i 321 DS odrzucały niemieckie kontrataki prowadzone grupami do 300 żołnierzy i kilkoma czołgami, nie posunęły się naprzód. 108 KS – bez zmian. Artyleria prowadziła głównie wsparcie ataku na Elbląg, wystrzeliwując łącznie 14.000 pocisków⁵⁹.

4 lutego 1945 r.

Rozkaz dzienny 2 AUd nakazywał dowódcom korpusów skupić siły na głównych punktach oporu i rozbijać je. W walkach o miasto mieli szeroko wykorzystywać grupy szturmowe, działać nimi według zasad boju ulicznego w dużych miejscowościach, metodycznie i po kolei zajmując poszczególne punkty oporu wroga. Poszczególne miejsca rozkazano blokować, obchodzić, a potem szturmować z wy-

⁵⁴ Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 181.

⁵⁵ Не было еще ни одного приказа, который бы Вы выполняли безоговорочно..., 2 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 572/ш.

⁵⁶ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 580/Ш, 2 II 1945, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 580/ш.

⁵⁷ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 589/Ш, 2 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 589/ш.

⁵⁸ Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 182.

⁵⁹ Там же, s. 183.

korzystaniem wsparcia dział samobieżnych lub przydzielonych szturmowcom armat. Pociskami dużych kalibrów, ogniem na wprost, rozbijając mury obiektów będących gniazdami oporu⁶⁰.

Oddziałom 98 KS dowódca armii nakazał do końca dnia zająć północną część miasta, włącznie z pasem biegnącym od stadionu Modrzewie po basen kąpielowy przy ul. Spacerowej i dalej iść wzdłuż rzeki Kumieli. Zadanie dla 98 KS zostało wsparte dodatkowymi jednostkami artylerii. 108 KS dostał 3 BrHaub ciężkich, która stanęła w lesie pod Dębicą, 28 Br Moźdz, ulokowaną na południowy zachód od Sierpina oraz 96 BrHaub ciężkich, na pozycjach w okolicach Stagnit. 116 KS dołożono 89 pmoźdz gw. „Katiusz”, ustawiony na północ od Myślęcina⁶¹.

Pozycje jednostek na koniec dnia: 1263 pp 381 DS idąc od północy grupami szturmowymi zajął na skraju miasta kwartały dzielnicy Zawada, zaś 1261 pp zdobył dwór przy ul. Częstochowskiej na północnym wschodzie. 284 pp 86 DS o godz. 9.00 rozpoczął działanie grupami szturmowymi, sforsował rzekę Elbląg i walczył na jej wschodnim brzegu w kwartałach zajmowanych przez stocznię Schichau. 330 pp prowadził starcia między ulicami Żuławską i Grochowską. Artyleria 2 AUd wystrzeliła ponad 25.000 pocisków. Niemcy już słabli – ich artyleria wystrzeliła zaledwie ok. 1000 pocisków.

5 lutego 1945 r.

Dowódcy 98 KS nakazano ześrodkować główne siły na lewej flance i wąskim odcinku, po czym uderzyć i do wieczora zająć południowo-zachodnią część miasta do rzeki Kumieli. 116 KS – z dotychczasowymi zadaniami. Początek ataku o godz. 12.00⁶².

Walki na ulicach Elbląga postępowały. 381 DS odrzuciła dwa kontrataki, sama zaś zajęła północny skraj miasta. 1 batalion 1261 pp (1/1261) zajął okolice stacji kolejowej Zdrój; 1/1259 – końcowy bieg ulicy Robotniczej; 1/1263 oraz 2 i 3/1261 wyszły na odcinku osiedle Kamionka – Bażantarnia. 1062 pp 281 DS zajął okolice ulicy Wyżynnej i walczył w kwartałach przyległych do pętli tramwajowej przy ul. Saperów; 1064 pp zdobył kwartały po obu stronach alei Grunwaldzkiej u wlotu do miasta od wschodu. 321 i 86 DS odrzuciły dwa kontruderzenia i konsekwentnie oczyszczały kwartały bezpośrednio przyległe do rzeki Elbląg na jej zachodnim brzegu. Artyleria armii po raz kolejny wystrzeliła ponad 20 tys. pocisków⁶³.

Atakującym dawały się we znaki straty w ludziach. O godz. 14.00 wydano rozkaz do dowódcy 98 KS, by 142 i 281 DS przeformować do zmniejszonych stanów

⁶⁰ Тамże, s. 185.

⁶¹ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 616/Ш, 3 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 616/ш.

⁶² Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 631/Ш, 4 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 631/ш.

⁶³ Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 192.

osobowych. 281 DS miała liczyć 5292 osoby, a każdy jej batalion miał posiadać tylko po dwie kompanie⁶⁴.

O godz. 22.30 przyszedł rozkaz 0054/OP ze sztabu 2 FB o planowanej zmianie pozycji po zdobyciu Elbląga. Jednostki 153 Rejonu Umocnionego (153 RU) miały przejść z rejonu Mrągowa pod Dzierzgoń do wieczora 12 lutego i nowym rejonie oddać się pod zwierzchność dowódcy 2 AUd. Także 161 RU dostał rozkaz перебазования 0055/OP w rejon Starego Targu. Trzecim oddanym pod dowództwo gen. Fiedinińskiego rejonem umocnionym był 91 RU. Rozkazem 0056/OP miał pojawić się pod Mikołajkami do wieczora 13 lutego, idąc z okolic Pasyimia w ślad za 161 RU⁶⁵.

6 lutego 1945 r.

O godz. 4.50 dowódca 116 KS, gen. Fietisow zarządził, że 86 DS ma także nocą oczyszczać z wroga zachodni brzeg rzeki Elbląg. 284 pp miał rozszerzyć zajmowany przyczółek na północ i wschód, nawiązać łączność z pododdziałami 98 KS działającymi w pobliżu browaru, uniemożliwić podejście przeciwnika od zachodu przez okolice Jachtklubu. 321 DS do wieczora 6 lutego miała zająć cały zachodni brzeg i bez względu na okoliczności uchwycić mosty u zbiegu rzek Elbląg i Fiszewka. Na zajętych przez Niemców odcinku w biegu Nogatu nakazano zajęcie przeprawy 1 km na południowy zachód od Jazowej. Początek działań wyznaczono na godz. 12.30. Niemcy kontratakowali tak od strony miasta, jak i zza Nogatu – czterokrotnie przed południem i raz ok. godz. 17.00, siłami od 60 do 200 ludzi i czterech dział samobieżnych. Kontruderzenia rozbito na pozycjach 169 pp 86 DS i 74 pp 321 DS⁶⁶.

Oddział rozpoznawczy 381 DS, idącej od północnego wschodu, o godz. 3.00 zajął Bażantarnię, pułki uderzały na kolejne kwartały. 281 DS od godz. 5.00 rozpoczęła działania grup szturmowych; 1062 pp zajął tereny wzdłuż ulicy Bema do mostu na Kumieli; 1064 pp – walczył o podejście do głównej stacji kolejowej, 1066 pp jednym batalionem zajął trójkąt ulic Malborska, Skrzydlata, Łódzka w południowej części miasta. 284 pp 86 DS walczył na wschodnim brzegu rzeki, 330 pp objął zachodni brzeg między mostami na Starym Mieście. 72 pp 321 DS przeczesał zdobyte kwartały na zachodnim i walczył o południowe części na wschodnim brzegu. Czerwonoarmiści zajęli łącznie 24 kwartały, w tym całkowicie oczyścili z niemieckich wojsk zachodnią część Elbląga⁶⁷.

O godz. 16.10 w sztabie armii wydano rozkaz do dowódcy 98 KS, by w poszukiwaniu rozbitych grup żołnierzy Wehrmachtu częścią sił rozpoczął przeczesywanie okolic miasta w trzech kierunkach: na Pomorską Wieś, Młynary, Stare Siedlisko; na Milejewo, Henrykowo oraz na Próchnik, Tolkmicko⁶⁸.

⁶⁴ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 647/Ш, 5 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 647/ш.

⁶⁵ Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 193–194.

⁶⁶ Боевое донесение штаба 116 ск, 6 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 627, документ 62.

⁶⁷ Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 196.

⁶⁸ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 676/Ш, 6 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 676/ш.

7 lutego 1945 r.

Rozkaz dzienny dowódcy armii nakazywał kontynuowanie wypełniania zadań, działanie przy pomocy grup szturmowych, oczyszczanie zajętych kwartałów miejskich z resztek oddziałów wroga. Podano kolejną datę spodziewanego przez dowództwo zakończenia walk – wojska miały ostatecznie zdobyć miasto do północy 7 lutego⁶⁹.

Przewidując możliwość przebijania się Niemców do Elbląga z północy i wschodu, dowódca armii nakazał 98 KS, by równocześnie z atakiem na miasto zabezpieczył jego osłonę, prowadząc rozpoznanie w kierunku Kamionka Wielkiego, Łęcza i Ogrodnik⁷⁰. Próby przebicia się Niemców od północnego zachodu na odcinku 116 KS dokonywano sporymi siłami, do 1000 żołnierzy i 16 czołgów. Znow pojawiło się niemieckie lotnictwo. Między godz. 16.00 a 17.00 grupą 10–12 maszyn typu Ju-87 – przy osłonie czterech myśliwców Me-109 – zbombardowano zachodnie i wschodnie skraje Elbląga, już zajęte przez czerwonoarmistów. Ogniem artylerii przeciwlotniczej jeden z Junkersów został zestrzelony⁷¹.

Zgłoszono poniższe dokonania: 1263 pp 381 DS nocą prowadził działania grupami szturmowymi i do godz. 5.00 zajął dzielnicę Na Stoku, a za dnia odrzucił kontrataki, 1261 pp do rana doszedł do ul. Kopernika, zaś 1259 pp zajmował pozycje obronne na północ od Elbląga u brzegów Zalewu Wiślanego. Grupy szturmowe 281 DS nocą zajęły: 1062 pp kwartały przyległe do ul. Kwiatowej; 1064 pp – rejon za Kumielą na południe od ul. Bema; 3/1066 walczył w rejonie ul. Malborskiej⁷². 169 pp 86 DS odrzucił dwa kontrataki po ok. 200 ludzi z 4–9 czołgami w rejonie 1–3 km na zachód od Kępek, 284 pp walczył na Starym Mieście, 284 pp – w rejonie kościoła Bożego Ciała. 321 DS – 72 pp był na linii dzisiejszej alei Tysiąclecia; 74 pp odrzucił kontrataki pod Kępkami, 79 pp bronił dotychczasowej rubieży. 326 DS – 1097 pp między godz. 10.40 a 11.30 odrzucił dwa kontruderzenia po ok. 180 ludzi w rejonie 1 km na południowy zachód od Kamienicy nad Nogatem, 1099 i 1101 pp raportowały pozycje bez zmian. Współpraca z oddziałami artylerii samobieżnej: 1196 pas z 381 DS oraz 1297 pas z 1062 pp 281 DS w Elblągu, 1434 pas ze 169 pp 86 DS pod Kępkami. Artyleria wystrzeliła tej doby 23.000 pocisków. Saperzy z 21 Brlnż rozpoczęli budowę mostu pontonowego przez rzekę Elbląg, choć towarzyszyły temu opady śniegu i zawieje, a temperatura spadała do –9 st. C⁷³.

⁶⁹ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 678/Ш, 6 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 678/ш.

⁷⁰ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 685/Ш, 6 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 685/ш.

⁷¹ Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 198.

⁷² Тамże, s. 199.

⁷³ Тамże, s. 200.

8 lutego 1945 r.

Dowódca 2 FB wydał 2 AUd kolejne zadanie – przygotować siłami nie mniejszymi niż dwóch wzmocnionych korpusów uderzenie w kierunku Starogardu, z zadaniem bliższym zdobycia Tczewa. Operację mieli rozpocząć 11 lutego. Po dotarciu batalionów z rejonów umocnionych na wskazane rubieże, wprowadzić mieli do walki trzeci korpus strzelecki. Po zdobyciu Elbląga zostawić w tej okolicy powinni nie mniej niż jedną wzmocnioną dywizję strzelecką⁷⁴.

Tego dnia zamknięto szczelny pierścień wokół centralnej części miasta. Do wieczora 8 lutego obu korpusom nakazano zakończyć zdobywanie Elbląga, przy czym 326 i 321 DS miały uchronić przed przebicciem się do wewnątrz okrażenia, próbujących deblokady jednostek niemieckich z zachodu⁷⁵.

Walki oddziałów w centrum Elbląga: 381 DS – na linii ulic Nowowiejska i Teatralna; 281 DS – na zachód od parku Traugutta; 86 DS – o Stare Miasto i okolice parku Planty; 321 DS – w rejonie ulic Zagonowej i Panieńskiej. Artyleria armii niszczyła punkty obronne i obserwacyjne, ułożone w wysokich domach i kościołach Elbląga. Wystrzelono 20.500 pocisków artyleryjskich. Wojska inżynieryjne kończyły budowę mostu przez rzekę Elbląg, przygotowywały też łodzie do przepraw.

Plan działań 2 AUd skierowany do dowódcy 2 FB postulował, by po zdobyciu Elbląga zajmowany odcinek złożyć w ręce 116 KS. 86 DS miała bronić miasta, z jednym pułkiem na północno-wschodnim skraju, drugim na zachodzie i trzecim na północnym zachodzie, a 321 i 326 DS przedłużyć linię obrony wzdłuż Nogatu do Malborka⁷⁶.

Straty niemieckie wyliczono podobnie jak poprzedniego dnia, na kolejnych 400 ludzi. W zajętych dzielnicach wzięto ponad 200 jeńców. Według ich zeznań, w Elblągu pozostało w czasie walk ok. 30–40 tys. cywilnych mieszkańców, a miasto miało być za wszelką cenę utrzymane do nadejścia nowych oddziałów, wspieranych czołgami. Gen. Weiss dwa dni wcześniej przez radio dziękował garnizonom Elbląga i Malborka, wyrażając przekonanie, że przyczółki na wschodnich brzegach rzek zostaną utrzymane⁷⁷..

9 lutego 1945 r.

Kolejny rozkaz dzienny 2 AUd zobowiązał dowódców korpusów do osobistego doglądania walk w Elblągu w zakresie organizacji boju i dowodzenia nim, także poprzez zbliżenie dowódców pododdziałów do pozycji bojowych. Szczególnie dotyczyło to zaktywizowania 86 DS. Nakazano nasilić ostrzał centrum pociskami artylerii ciężkiej, a także intensywniej wykorzystywać działa do strzelania

⁷⁴ *Боевое распоряжение штаба 2 БелФ № 53/ОП*, 8 II 1945, ЦАМО, фонд 1445, опись 0000001, дело 0097, документ 53/ОП.

⁷⁵ *Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 698/Ш*, 7 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 698/Ш.

⁷⁶ *Журнал боевых действий 2 Уд. А...*, s. 204.

⁷⁷ Tamże, s. 205–206.

na wprost⁷⁸. 1476 pas zdjęto z rozporządzenia przez 108 KS i przekazano go do 98 KS – 9 lutego do godz. 14.00 miał zgrupować się w rejonie Sierpina⁷⁹. Próbując odblokowania garnizonu Elbląga od zewnątrz, Niemcy atakowali pozycje 381 i 86 DS. Uderzano siłami od 50 do 200 żołnierzy, przy wsparciu trzech dział samobieżnych. Z wód Zatoki Gdańskiej obrońców miasta wspierała ogniem wielkokalibrowa artyleria okrętowa. Lotnictwo niemieckie grupami po 3–5 samolotów bombardowało sowieckie pozycje w Elblągu⁸⁰.

Działania 2 AUd za 9 lutego: 98 KS – 1259 pp 381 DS odrzucił dwa ataki niemieckie – o godz. 10.00 z rejonu Ostróg, dziś części Nowakowa, ok. 100 ludźmi z trzema działami samobieżnymi i o godz. 11.00 z okolic Kamionka Wielkiego, grupą ok. 50 żołnierzy. 1263 i 1261 pp walczyły o kwartały zamknięte ulicami Traugutta, Słoneczna i Kopernika. 281 DS – walczyła o linię biegnącą z okolic placu Grunwaldzkiego ku północy, ul. 3 Maja i dalej w ul. Traugutta. 142 DS – osłaniała prawą flankę armii od Małdyt po Pasłęk. Sztab korpusu stacjonował w Pilonie. 116 KS – 169 pp 86 DS stał wzdłuż drogi z Wikrowa do Bielnika Drugiego, a o godz. 6.30 i 9.00 odbił dwa kontrataki z rejonu Bielnika, liczące po ok. 200 ludzi; 284 i 330 pp walczyły na linii ulic Pocztovej i Robotniczej. 321 DS – 72 pp doszedł do ul. Janowskiej; pułki 74 i 79 były na brzegach Nogatu od podelbłaskich polderów po służę Michałowo. 326 DS – dalej brzegiem Nogatu do Malborka. Artyleria armii zmniejszyła ostrzał do 12.500 pocisków⁸¹.

10 lutego 1945 r.

Jeszcze nocą gen. Fieduniński dał rozkaz kontynuowania działań, wdzierania się klinami w pozycje przeciwnika, obchodzenia najtrudniejszych punktów obrony, szerokiego wykorzystywania środków zapalających, zwiększenia liczby działających grup szturmowych, a także kontynuowania ostrzału pociskami ciężkiej artylerii⁸².

Ostatnie kwartały w centralnej części Elbląga miały zostać wzięte do godz. 10.00, lecz oficjalnie przyznawano, że niewielkie grupy przeciwnika kontynuowały opór. Do godz. 18.00 wojska 2 AUd zajmowały następujące pozycje: 381 DS w północnej części miasta; 281 DS w kwartałach przyległych do ul. Królewieckiej. 86 DS na linii ulic Pocztovej i Teatralnej; 72 pp 321 DS w rejonie ulicy Rycerskiej, pozostałe dwa pułki bez zmian. Artyleria samobieżna kończyła współdziałanie z piechotą: 1196 pas objął rejon stacji kolejowej w centrum Elbląga, 1297 pas w celu przywrócenia sprawności bojowej stanął w Sierpinie, 1476 pas walczył z niedobitkami w Elblągu, po czym przeszedł do rezerwy i tylko 1434 pas nadal odpierał ataki na zachodnich

⁷⁸ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 715/Ш, 8 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 715/ш.

⁷⁹ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 721/Ш, 8 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 721/ш.

⁸⁰ Журнал боевых действий 2 Уд. А..., s. 206–207.

⁸¹ Тамże, s. 207–209.

⁸² Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 733/Ш, 9 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 733/ш.

podjęciach do miasta. Artyleria wystrzeliła 14.715 pocisków, przy czym ogniem na wprost zniszczyła w Elblągu 56 budynków. Oddziały inżynieryjne rozminowywały zajętą część miasta.

O godz. 13.00 dowódca 2 AUd zameldował sztabowi 2 FB, że: „Wojska armii, łamiąc opór wroga, do rana 10 lutego całkowicie zdobyły miasto Elbląg. Pojedynczy snajperzy oraz niewielkie grupy przeciwnika, kontynuujące walkę, podlegają likwidacji”⁸³. O godz. 16.20 nadszedł rozkaz dowódcy 2 FB nr 0066/OP, że część wojsk frontu oddaje do 3 FB, a linia rozgraniczenia z 2 AUd będzie odtąd biegła przez Nidzicę, Ostródę, Leśnicę oraz Elbląg i tylko ten ostatni pozostanie dalej w jego rozporządzeniu⁸⁴.

O godz. 18.10 dotarł kolejny rozkaz, że 281 i 381 DS czasowo, do odwołania oddzielnym postanowieniem, należy pozostawić w rejonie Elbląga jako zabezpieczenie styku z 3 FB. Jeden korpus strzelecki – 46, 90 i 142 DS – miał być przygotowany do forsowania Wisły i ataku ku północy, z czasem należało go wzmocnić siłami pozostałych korpusów. Przy wycofaniu 98 KS zezwolono na utrzymanie w rejonie Elbląga jednej z dywizji⁸⁵.

Straty niemieckie na terenie operowania 2 AUd – głównie w Elblągu – osiągnęły największą w ostatnich dniach liczbę. W armijnych raportach podano, że zabito blisko 500 i wzięto do niewoli 2.725 żołnierzy, w tym również volkssturmistów⁸⁶.

11 lutego 1945 r.

Dowódca armii nakazał kontynuowanie działań. 98 i 116 KS miały zakończyć oczyszczanie Elbląga z rozproszonych grup i snajperów. Wszystkich zastanych w mieście mężczyzn należało zatrzymać i przesłuchać, a służących w armii i Volksturmie wysłać na punkt zborny 2 AUd jako jeńców. Fieduninowski kazał też doprowadzić do porządku własne oddziały oraz zabezpieczyć ważniejsze obiekty i magazyny⁸⁷. Od strony morza pozycje sowieckie w mieście powtórnie ostrzelała artyleria okrętowa dużych kalibrów.

O północy 2 AUd raportowała przełożonym wypełnienie zadań dnia, głównie przegrupowanie sił 372, 321, 326 i 86 DS. 98 KS – bez 142 DS – po zapowiedzianym wycofaniu z miasta w nocy z 12 na 13 lutego, miał pozostać w rejonie Elbląga dla zabezpieczenia prawego skrzydła 2 AUd, będąc rezerwą armijną. 381 DS miała stanąć w rejonie Bielana, północnego Elbląga, Dębicy; 281 DS – od Gronowa

⁸³ Доклад командующего войсками 2-й Ударной Армии № 744/Ш, 9 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 744/ш.

⁸⁴ Боевое распоряжение штаба 2 БелФ № 66/ОП, 10 II 1945, ЦАМО, фонд 46, опись 2394, дело 1399, документ 66/ОП.

⁸⁵ Боевое распоряжение штаба 2 БелФ № 69/ОП, 10 II 1945, ЦАМО, фонд 46, опись 2394, дело 1399, документ 66/ОП.

⁸⁶ Тамże, s. 216.

⁸⁷ Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 755/Ш, 10 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 755/ш.

Górnego po Pilonę⁸⁸. Jednak marsz. Rokossowski odrzucił tę propozycję i według kolejnego planu, w okolicach Elbląga miała pozostać jedynie 281 DS jako wsparcie pułkami piechoty dla trzech nadciągających na zmianę rejonów umocnionych, jednostek dozorowych o dużej sile ognia maszynowego i artyleryjskiego. 153 RU ze swymi sześcioma batalionami miał zająć linię od Elbląga – bez miasta – po las 1 km na zachód od Letnik. 161 RU miał dalsze siedem, a 91 RU cztery bataliony i do obsadzenia teren idący Nogatem ku Wiśle, z najtrudniejszym odcinkiem pod Malborkiem⁸⁹. Tego dnia przyszła odwilż, drogi gruntowe rozmiękły, a temperatura wahała się od 0 do +5°C⁹⁰.

12 lutego 1945 r.

Na północno-zachodnich podejściach do Elbląga niemieckie oddziały prowadziły nocne rozpoznanie grupami liczącymi po 50–100 ludzi. Nie uzyskały już kontaktu z ariergardą obrońców miasta, bo sowieckie oddziały skutecznie odcięły linię rzeki i likwidowały niewielkie grupki, które wcześniej osłaniały ewakuację i przeprawę głównej grupy z elbląskiego garnizonu. Niemal cała 2 AUd była już w trakcie przegrupowania, a o godz. 16.15 dotarł do niej rozkaz 2 FB o konieczności przejścia od 65 A pozycji pod Grudziądzem, przepłynięcia większości sił przez Wisłę i przygotowania do dalszej ofensywy, zaplanowanej na 16 lutego i mającej kierować się ku północy zachodnim brzegiem rzeki⁹¹. Następnego popołudnia 281 DS, jako ostatnia jednostka 2 AUd opuściła zdobyty Elbląg, zostawiając miasto we władaniu, powołanej przez gen. Fiedunińskiego pod koniec walk, komendantury wojennej⁹².

ZDOBYCIE ELBLĄGA PRZEZ ARMİĘ CZERWONĄ W ROZKAZACH DOWÓDCY 2 ARMII UDERZENIOWEJ ZE STYCZNIA I LUTEGO 1945 ROKU

STRESZCZENIE

Artykuł prezentuje walki o Elbląg podczas II wojny światowej według rozkazów dowodzącego 2 Armią Uderzeniową, generała pułkownika Iwana Fiedunińskiego, wydanych w styczniu i lutym 1945 roku. Autor, bazując na dokumentacji Centralnego Archiwum Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej oraz literaturze przedmiotu prezentuje dzień za dniem – od 24 stycznia do 12 lutego 1945 r. – walki o miasto, prowadzone przez jednostki armijne

⁸⁸ *Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 756/Ш, 10 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 756/ш.*

⁸⁹ *Решение на перегруппировку войск 2 Уд. А, 11 II 1945, ЦАМО, фонд 309, опись 4073, дело 746.*

⁹⁰ *Журнал боевых действий 2 Уд. А, s. 222.*

⁹¹ *Tamże, s. 223–225.*

⁹² *Приказ командующего войсками 2-й Ударной Армии № 806/Ш, 12 II 1945, ЦАМО, фонд 991, опись 1, дело 371, документ 806/ш.*

i przydzielonego wsparcia, wskazując zajmowane przez nie rubieże, trasy przemarszu, działania bojowe, w tym również artylerii, czołgów i dział samobieżnych oraz wojsk inżynieryjnych, zauważając także osobiste ambicje i animozje między sowieckimi dowódcami.

THE CAPTURE OF ELBLĄG BY THE RED ARMY IN THE ORDERS OF THE COMMANDER OF THE 2ND STRIKE ARMY IN JANUARY AND FEBRUARY 1945

SUMMARY

The article presents the battle for Elbląg during the Second World War based on the orders of the commander of the 2nd Strike Army, General Colonel Ivan Fieduniński, given in January and February 1945. The author, using the documents of the Central Archive of the Ministry of Defense of the Russian Federation and literature of the subject, presents day by day – from January 24 to February 12, 1945 – direct preparations for the armor strike, marches for combat positions and the fighting, including artillery, tanks, self-propelled guns and engineering forces, highlighting also personal ambitions and disagreements among Soviet commanders.

DIE EINNAHME VON ELBING DURCH DIE ROTE ARMEE LAUT BEFEHLEN DES OBERBEFEHLSHABERS DER 2. STOSSARMEE VON JANUAR UND FEBRUAR 1945

ZUSAMMENFASSUNG

Der Artikel stellt die Kämpfe um Elbing während des Zweiten Weltkrieges dar, die im Januar und Februar 1945 gemäß den Befehlen vom General Ivan Fieduninski – dem Oberbefehlshaber der 2. Stoßarmee, ausgetragen wurden. Der Autor, basierend auf der Dokumentation des Zentralen Archivs des Verteidigungsministeriums der Russischen Föderation und der Fachliteratur, schildert Tag für Tag den Zeitraum vom 24. Januar bis zum 12. Februar 1945. Dargestellt werden Kämpfe um die Stadt, die von Armeeeinheiten und zugewiesenen Unterstützern geführt wurden. Verwiesen wird auf die von der Armee eingenommenen Gebiete, ihre Marschrouten, Kampfhandlungen einschließlich Artillerie-, Panzer- und Selbstfahrlafetten- und Pioniertruppenbewegungen, wobei auch persönliche Ambitionen und Feindseligkeiten zwischen sowjetischen Befehlshabern festgestellt werden.